

lerde çetir taşımak gibi görevleri de vardı. Perdedarlar, rikâbdarlar ve hazine-darlar da onun emrindeydi. Candar seferlerde sultanın etrafında bulunan muhafız alayının önünde yürürdü. Candarların teşkil ettiği muhafız alayı "mukaddemü elf" veya "emîr-i tablhâne" tarafından idare edilirdi. Memlûkler döneminde bu müessesenin başında bulunan mukaddemü elf rütbesindeki emîrlar arasında Âlcây el-Yûsufî ve Canı Beg el-Hamzavî zikredilebilir. Candarlık IX. (XV.) yüzyılın ortalarında önemini kaybetmeye başladı ve Memlûkler'in yıkılışına kadar bu görev sıradan askerler tarafından yerine getirildi.

BİBLİYOGRAFYA :

Râvendî, *Râhatû's-şudûr* (Ateş), I, 223; II, 359; *Ahbarû'd-devleti's-Selcûkiyye*, s. 75, 118, 127; İbn Bibî, *el-Evâmîrû'l-âla'îyye*, s. 216; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, IV, 20; XIII, 93, 97-98; Hasan Enverî, *İşlâhât-ı Dîvânî-yi Devre-yi Gaznevî ve Selcûkî*, Tahran 1355 hş./1936, s. 27-28; M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı*, İstanbul 1961, s. 129-132; *el-Kâmûsû'l-İslâmî*, I, 566; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 32, 34, 101, 187-188, 327; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1971, s. 136-187; Reşat Genç, *Karahanlı Devlet Teşkilâtı*, İstanbul 1981, s. 218-219; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbîler Devleti*, İstanbul 1983, s. 143-144; David Ayalon, "Studies on the Structure of the Mamluk Army III", *BSOAS*, XVI (1954), s. 63-64; Mecdud Mansuroğlu, "Cândâr", *İA*, III, 24-25; "Djândâr", *El²* (İng.), II, 444.

AYDIN TANERİ

CANDAROĞULLARI

XIV. yüzyılın başlarında
Kastamonu ve Sinop civarında
kurulan bir Türk beyliği.

Çobanoğulları Beyliği'nin yerini alan Candaroğulları'nın tarih sahnesine çıkışı, devirle ilgili kaynakların yetersizliği yüzünden tam olarak bilinmemektedir. Anadolu Selçukluları arasındaki taht mücadelelerine karışan Şemseddin Yaman Candar'a İlhanlı Hükümdarı Geyhatu tarafından Eflâni ve civarı iktâ* olarak verildi. Beyliğin kurucusu olan ve ona adını veren Candar'ın hangi Türkmen boyuna mensup olduğu belli değildir. Candar*lık sıfatını Selçuklu sarayına intisabından dolayı alan Şemseddin Yaman beyliği süresince İlhanlılar'ın hâkimiyetini tanımış, ancak Eflâni yöresini aşmadan muhtemelen 1308 yılında ölmüş ve yerine oğlu Süleyman Paşa geçmiştir.

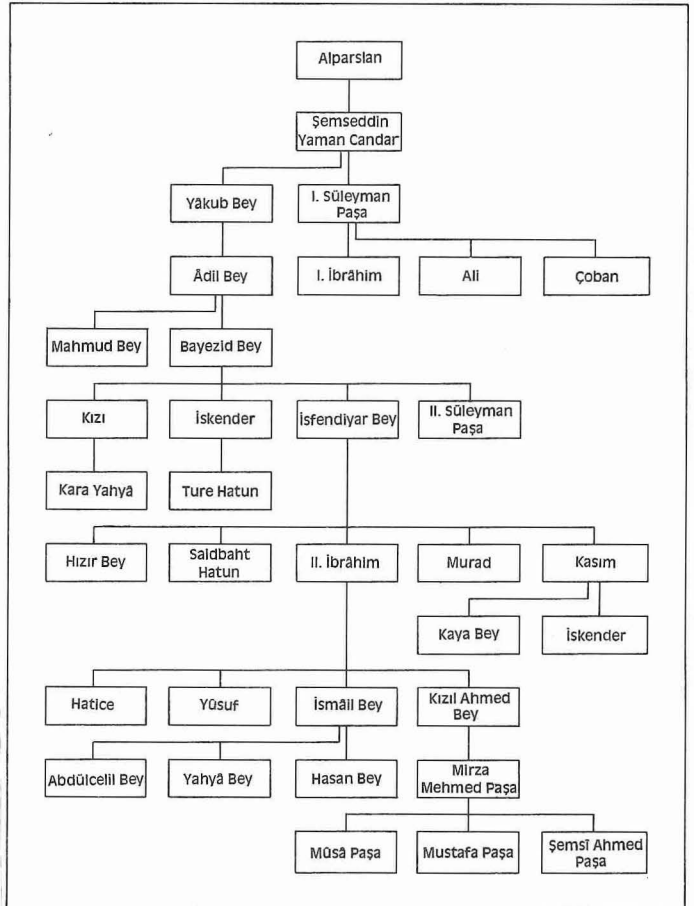
Bir süre Eflâni'de oturan Süleyman Paşa, Kastamonu ve Safranbolu'yu ala-

rak hâkimiyet sahasını genişletti ve beyliğin merkezini Kastamonu'ya nakletti. Daha sonra Sinop'u da ele geçirerek buranın idaresini oğullarından İbrâhim Bey'e, Safranbolu'nun idaresini ise öteki oğlu Ali Bey'e verdi. Beyliğin topraklarını genişletmesine rağmen Süleyman Paşa'nın İlhanlı hâkimiyetini tanımaya ve onlara vergi vermeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak 1327 yılında Demirtaş'ın Anadolu genel valiliğinin sona ermesi ve 1335'te Moğol Hükümdarı Ebû Said Bahadır Han'ın ölümü ile ortaya çıkan karışıklıklardan faydalanan Süleyman Paşa bağımsızlığını ilân etti. Nitekim hükümdarlığının son beş yılında kestirdiği sikkelerde "es-sultânü'l-a'zam" unvanını kullanması bunun açık delilidir. Mevlânâ ailesiyle de dostça münasebetlerde bulunan Süleyman Paşa, Mevlânâ'nın torunu Ârif Çelebi tarafından iki defa ziyaret edilmiştir. Uç beylerine yapılan bu ziyaretin gayesi, Bizans'a karşı yaptıkları gazâlar neticesinde nüfuzları artan bey ailelerini Râfîzî şeyhlerinin tesirinden kurtarmaya yönelikti.

Candaroğulları Beyliği'nin gerçek kurucusu olan I. Süleyman Paşa, komşuları

Bizans, Osmanlı ve Tâceddinoğulları'na karşı dengeli bir siyaset takip etti, Batı ve Orta Anadolu'ya doğru fetih teşebbüslerinde bulunmadı. Bununla birlikte çağdaş olan Orhan Gazi ile aralarında zaman zaman anlaşmazlıklar çıktığı kaynaklarda belirtilmektedir (İbn Fazlullah el-Ömerî, s. 42). Osmanlılar'ın ve Candaroğulları'nın sürekli akınlarına mâruz kalan Bizanslılar, hristiyan bir Tatar olan İzmit Valisi Nogay'ın aracılığıyla Süleyman Paşa'ya barış teklifinde bulundular, böylece Osmanlılar'a karşı Candaroğulları'nı kazanmak istediler. Ancak Süleyman Paşa Bizans kalelerini muhasaraya devam etti. Süleyman Paşa döneminin en büyük başarısı, Sinop'un ilhakı ve buna bağlı olarak Karadeniz ticaretini ellerinde tutan Cenevizliler'le temasa geçilmesidir. Süleyman Paşa'nın oğlu İbrâhim Bey'in Sinop emirliği zamanında Sinop Limanı'ndaki on kadar Ceneviz gemisi zaptedildi.

1331-1332 yıllarında Safranbolu ve Kastamonu'ya uğrayan seyyah İbn Battûta, Süleyman Paşa'nın vakur ve heybetli bir hükümdar olduğunu ve etrafında itibar sahibi din âlimlerinin bulunduğunu yazmaktadır. Bu arada Süley-

Candaroğulları
ailesinin
soy kütüğü

man Paşa tarafından kabul edildiğini de belirten İbn Battûta, kendisine iyi cins bir at ve elbiseler verildiğini söyler. Hükümdarın her gün ikinci namazından sonra kabul töreni yaptığını, her hafta cuma selâmlığına çıktığını ilâve eder (İbn Battûta, II, 464-465). Ömerî de yaklaşık aynı bilgileri nakletmekte, ayrıca Kastamonu'da 25.000 atlı askerin bulunduğunu, burada iyi cins at, doğan ve atma- ca yetiştirildiğini yazmaktadır (*Mesâlik*, s. 40). Bu bilgilerden, Candaroğulları Beyliği'nin ekonomik bakımdan güçlü bir yapıya ve ileri bir devlet teşkilâtına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Süleyman Paşa 1341 yılında vefat etmiş olmalıdır. Çünkü oğlu İbrâhim'in bu yıl içinde hükümdar olduğu bilinmektedir.

Gıyâseddin unvanıyla anılan I. İbrâhim Bey babasının sağlığında Sinop emîriydi. Tahtı elde edebilmek için babasına karşı iktidar mücadelesinde bulundu (İbn Fazlullah el-Ömerî, s. 39). Onun hükümdarlık dönemine ait en önemli olay, 1341'de Venedik ve Cenevizlilerle yapılan deniz savaşı sonunda birçok düşman gemisinin ele geçirilmesidir. Bundan da Candaroğulları donanmasının Cenevizlilerle baş edebilecek güçte olduğu anlaşılmaktadır. 1344 yılında Sinop'ta düzenlenen vakfiyesinde "Emîrü'l-muazzam sâhibü'l-ilm ve'l-kalem ve's-seyf" unvanlarıyla anılan İbrâhim Bey'in ölüm tarihi bilinmemektedir.

İbrâhim Bey'in yerine muhtemelen amcası Yâkub Bey geçmişse de onun beylik döneminde cereyan eden olaylar hakkında bilgi yoktur. Yâkub Bey'in oğlu Âdil'in 1346 yılında beyliğe geçtiği kabul edilmektedir. Uzunca bir süre Candaroğulları Beyliği'nin başında bulunan Âdil Bey'in adaletli bir hükümdar olduğu anlaşılmakta, fakat devrinin olayları hakkında kaynaklarda fazla bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak Sinop'ta ilk Ceneviz ve Venedik ticaret kolonilerinin teşkiline bu bey zamanında izin verildiği ve yine o sıralarda Anadolu beyliklerinin hâlâ Moğol teşkilâtına dahil oldukları anlaşılmaktadır. Âdil Bey'in de ölüm tarihi belli değildir.

Âdil Bey'in yerine Osmanlı kaynaklarında "Kötürüm" lakabıyla anılan oğlu Bayezid geçti. Kestirdiği paralarda unvanı Celâleddin olan Kötürüm Bayezid muhtemelen 1361 yılında bey oldu. Çeyrek yüzyıl kadar süren beyliği zamanında Karadeniz'de Venedik ve Cenevizlilerle nüfuz mücadeleleri olmuş, Osmanlı Devleti ile münasebetleri ise dostça

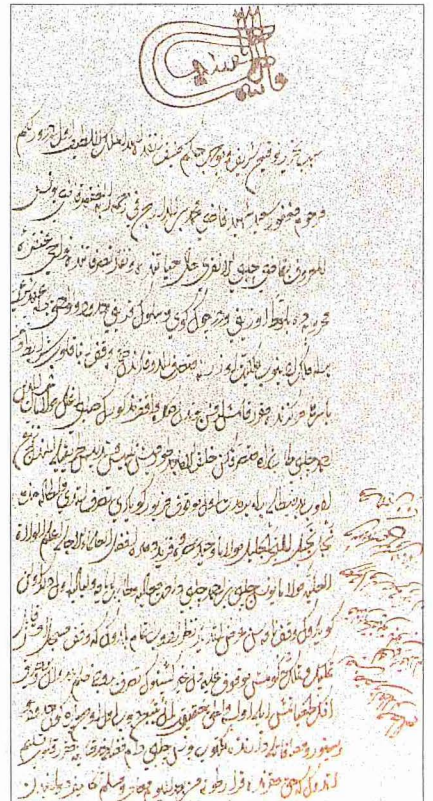
gelişmiştir. Devrin Osmanlı padişahı I. Murad'ın, Balkanlar'daki fetih hareketleri münasebetiyle bu dostluğa ayrı bir önem verdiği anlaşılmaktadır. Ancak I. Murad'ın Avrupa topraklarındaki başarıları, ayrıca Germiyanogulları Beyliği topraklarını oğluna aldığı Germiyan beyinin kızının çeyizi olarak, Hamidoğulları Beyliği'ne ait bazı yerleri de satın alarak ülke sınırlarını Anadolu'da da genişletmesi Kötürüm Bayezid'i endişeye düşürdü. Fakat barış taraftarı olan Osmanlı padişahına itaatini arzetmekten de geri kalmadı. Bu arada, damadı olan Amasya Türkmen Emîri Ahmed'le ilişki kurarak Osmanlılar'a karşı güç birliği teşebbüsünde bulundu. Kendisi de zaman zaman Sivas Hükümdarı Kadı Burhâneddin'e karşı damadına askerî yardımda bulunmuştu.

Kötürüm Bayezid dönemi, oğulları arasında taht mücadelelerine de sahne olmuştur. Babasının, tahtı küçük oğlu İskender'e bırakma niyetini anlayan büyük oğlu Süleyman kardeşini öldürmüş, bunun üzerine Bayezid Süleyman'ın çocuklarını ve bu işte rolü olduğu anlaşılan kendi kızını öldürtmüştür. Süleyman ise Osmanlı padişahına sığınmış, bu iltica olayı iki devlet arasındaki barış devrinin sona ermesine sebep olmuştur. Öteden beri rakip gördüğü Osmanlılar'ın bu iktidar buhranından faydalanmak istediğini anlayan Kötürüm Bayezid, hemen Kadı Burhâneddin ile ilişkilerini düzeltme teşebbüsünde bulunmuştur. I. Murad bir Osmanlı ordusu ile Süleyman'ı babasının üzerine gönderdi. Kastamonu'da yapılan savaşta Kötürüm Bayezid yenilerek Sinop'a çekildi. Kastamonu'yu ele geçiren Süleyman Paşa ise hükümdarlığını ilân etti. Böylece Candaroğulları Beyliği ikiye ayrıldı. Bu sırada Amasya'da bulunan Kötürüm Bayezid'in diğer oğlu İsfendiyar süratle Sinop'a babasının yanına döndü. Osmanlı padişahının himayesinde Kastamonu beyi olan II. Süleyman Paşa'nın hükümdarlığı uzun sürmedi; zira I. Murad bizzat Kastamonu'ya gelerek Süleyman Paşa'yı hapsedti ve Candaroğulları Beyliği'nin Kastamonu şubesini Osmanlı topraklarına kattı. Fakat Kastamonu halkının Süleyman lehine harekete geçmesi üzerine Sultan Murad bir süre sonra burayı ona bırakmak zorunda kaldı. Ancak Süleyman Paşa babasının süratle Kastamonu'ya gelmesi üzerine tekrar Osmanlı padişahına sığındı ve ikinci defa Kastamonu'ya hâkim oldu (1384). İkinci ilticası sırasında

da Osmanlı padişahı, kızı Sultan Hatun'u Süleyman Paşa ile evlendirerek onu kendisine damad edindi.

Kötürüm Bayezid'in 1385 yılında ölmesi üzerine Sinop beyliğine oğlu İsfendiyar geçti. Süleyman Paşa ise hâmisî olan Osmanlı Devleti ile bir süre iyi geçindi; I. Murad'ın 1386'da yaptığı Karaman seferinde ve I. Kosova Savaşı'nda askerî yardımlarda bulundu. Bu dostluk Yıldırım Bayezid'in saltanatının ilk zamanlarında da devam etti. Nitekim Yıldırım'a karşı Anadolu beylikleri arasında yapılan ittifaka Süleyman Paşa katılmamış, hatta Osmanlı padişahına yardım etmiştir. Ancak bir yandan da Yıldırım Bayezid'in Anadolu birliğini kurma yolundaki başarılarından ürkerek çok geçmeden Osmanlılar'a karşı düşmanca bir tavır takınmaya başladı. Bu yüzden Kadı Burhâneddin ile bir dostluk antlaşması yaptı ve 1392 yılında Yıldırım'a karşı Karamanoğlu Ali Bey'e yardımda bulundu. Bu son olay, Karamanoğulları Beyliği'ni tâbiyeti altına alan Yıldırım Bayezid'in Candaroğulları'na karşı tutumu-

Candaroğulları'ndan Kasım Bey'in 867 (1463) tarihli bir beratı (Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, Ankara 1984, resim 48)

nun değişmesine sebep oldu. 1391'de Kastamonu üzerine yürüyen Osmanlı padişahı, Kadı Burhâneddin'in araya girmesiyle bu seferden vazgeçti. Ertesi yıl tekrar Kastamonu'yu ilhak teşebbüsünde bulunan Yıldırım'a karşı Süleyman Paşa yine Kadı Burhâneddin ve Karmanoğlu'na başvurduysa da bir sonuç alamadı. Yıldırım Bayezid büyük bir ordu ile Candaroğlu ülkesine girdi ve Süleyman Paşa'yı mağlup ederek öldürdü. Böylece Candaroğulları Beyliği'nin Kastamonu şubesi Osmanlı Devleti topraklarına katılmış oldu (1392).

Candaroğulları Beyliği'nin Sinop şubesinin başında bulunan İsfendiyar Bey, bir yandan ülkeleri ellerinden alınan Aydın, Saruhan ve Menteşe beylerini Sinop'ta himaye ederken bir yandan da Eflak Beyi Mircea'yı Osmanlı topraklarına saldırmaya teşvik ediyordu. Fakat bu tahrik hareketinden dolayı Osmanlı padişahından özür dileyerek ona tâbi olacağını, ancak Sinop'un kendisine bırakılmasını istedi. Bu sırada asıl hedefi Sivas Hükümdarı Kadı Burhâneddin olan Yıldırım bu teklifi kabul etti. Fakat 1392'de Yıldırım ile Kadı Burhâneddin kuvvetleri arasında yapılan savaşın Sivas hükümdarı lehine sonuçlanması, İsfendiyar Bey'in de ona meyletmesi üzerine Candaroğlu'nu cezalandırmaya karar veren Osmanlı padişahı Sinop'u kuşattıysa da teslim alamadı; bazı yerlerin kendisine terk edilmesi şartıyla bir anlaşma yaparak geri çekildi.

Timur'un Anadolu'da görünmesinden sonra onun etrafında toplanan beyler arasında İsfendiyar da vardı. Ankara Savaşı'nda (1402) Yıldırım Bayezid'in yenilmesi üzerine Kastamonu dahil beyliğin eski topraklarına tekrar sahip olan İsfendiyar Bey'e, kendisiyle birlikte Batı

Anadolu seferine katılmasından dolayı Timur Çankırı ve Kalecik'i de vermişti. Böylece İsfendiyar Bey Timur'a tâbi olarak Candaroğulları Beyliği'nin başına geçti. Timur'un Semerkant'a dönmesinden sonra Yıldırım'ın oğulları arasında çıkan taht kavgalarına da karışan İsfendiyar Bey'in güçlü şehzadeye karşı zayıfı tutarak mücadelelerin uzamasını sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Düzmence Mustafa olayında Mustafa Çelebi'yi, Şeyh Bedreddin olayında da Bedreddin'i destekledi. Ancak oğlu Kasım'ın Osmanlı padişahına sığınarak Kastamonu ve Çankırı dolaylarının kendisine verilmesini istemesi, Çelebi Mehmed'in de onu desteklemesi iki ülke arasındaki ilişkilerin iyice bozulmasına sebep oldu. İsfendiyar Bey, Çelebi Mehmed'in bu yerleri Kasım'a terketmesi teklifini reddince Osmanlı padişahı Kastamonu'ya yürüdü ve İsfendiyar'ın çekildiği Sinop'u muhasara etti. Çaresiz kalan Candaroğlu beyi Osmanlılar'a tâbi oldu. Ilgaz dağları sınır kabul edilerek Osmanlı himayesindeki Kasım Bey'e istediği yerler verildi. Böylece Candaroğulları Beyliği tekrar ikiye bölündü. Ancak Çelebi Mehmed'in ölümünden sonra harekete geçen İsfendiyar Bey oğlu Kasım'ı Çankırı, Kalecik ve Tosya'dan çıkardı. Yeni padişah II. Murad'ın İsfendiyar Bey'e karşı kuvvet göndermesi üzerine de barış yapıldı. İsfendiyar Bey, Çelebi Mehmed'in küçük oğlu Mustafa'nın ağabeyi II. Murad'a karşı ayaklanması olayında Şehzade Mustafa'yı destekledi ve emrindeki kuvvetlerle Taraklı-Borlu'ya kadar ilerledi. Şehzadenin öldürülmesinden sonra Bolu-Gerede arasında yapılan savaş kaybederek Sinop'a çekildi ve tekrar Osmanlı tâbiyetini kabul etti. İsfendiyar Bey'i takip eden Osmanlı kuvvetleri Kastamonu ve Bakır Küresi'ni aldılar.

Bunun üzerine İsfendiyar Bey küçük oğlu Murad başkanlığında gönderdiği bir heyetle barış istedi. Ayrıca devlet adamlarına yolladığı hediyeler ve yazdığı mektuplarla barış hususunda aracı olmalarını rica etti. Bu arada torunu Hatice Sultan'ın Osmanlı padişahıyla evlenmesi teklifinde de bulundu. Devlet adamlarının araya girmesiyle II. Murad barışa razı oldu ve Hatice Sultan'la evlendi. 1423 yılında yapılan anlaşmaya göre Kasım Bey'e istediği yerler geri verilecek, Osmanlı işgali altındaki Kastamonu ve Bakır Küresi İsfendiyar Bey'e iade edilecek, ancak Candaroğlu, Bakır Küresi hâsılatının önemli bir kısmını Osmanlı Devleti'ne gönderecek ve gerektiğinde Osmanlı ordusunu askerî yönden destekleyecekti. İsfendiyar Bey 1412-1429 yılları arasında Memlük Sultanlığı ile de dostça münasebetlere girmiş, fırsat düşükçe Osmanlılar aleyhine faaliyetlerde bulunmaktan da geri durmamıştır. Candaroğulları Beyliği'nin bazı kaynaklarda İsfendiyaroğulları adıyla anılması, bu beyin yarım asır kadar süren hükümdarlığı sebebiyledir.

İsfendiyar Bey 842'de (1439) ölünce yerine oğlu İbrahim geçti. Tâceddin unvanını alan bu hükümdar zamanında önemli bir hadise olmadı. II. Murad'ın eniştesi ve kayınpederi olan Tâceddin İbrahim Bey 1443 yılında Sinop'ta öldü ve yerine büyük oğlu İsmâil geçti. Kemâleddin unvanıyla anılan İsmâil Bey zamanında bir iktidar buhranı ortaya çıktı. İsmâil Bey hükümdarlığının ilk yıllarında kardeşi Kızıl Ahmed'le uğraştı. Osmanlılar'a başvuran Kızıl Ahmed beylik için gerekli desteği alamadı, sadece Bolu sancağını elde edebildi. 1444 yılında İsmâil Bey II. Murad'a elçi ve hediyeler göndererek dostluğunu pekiştirdi. Ancak bu tarihteki ilk cülusunda II. Mehmed ve etrafındakilerin bu barışçı politikayı desteklemedikleri görülmektedir. II. Murad'ın idareyi tekrar ele almasından sonra ise Candaroğlu-Osmanlı münasebetleri tekrar dostça devam etti. 1450'de Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızıyla evlenen Şehzade Mehmed'in düğününe gelenler arasında Candaroğlu İsmâil Bey de vardı. II. Mehmed'in kesin cülusundan sonra da dostluğu sürdüren İsmâil Bey İstanbul muhasarasında askerî yardımda bulunmuş, bir rivayete göre bizzat muhasaraya da katılmıştır. (Chalkokondyles, I, 390-391).

İstanbul'un fethinden sonra Fâtih Sultan Mehmed'in Anadolu birliği politika-

Candaroğulları'ndan
Kötürüm
Bayezid, oğlu
İsfendiyar Bey
ve torunu
İbrahim Bey'in
sandukalarının
bulunduğu
türbenin
içinden
bir görünüşü -
Sinop

sından Candaroğulları Beyliği de etkilen-
di. İsmâil Bey, müttefik bulmak için Trab-
zon-Rum imparatorunu aracı yaparak
Batı hristiyan dünyası ile temasa geç-
mişti. Nitekim 1460'ta Roma'ya giden
elçiler arasında İsmâil Bey'in elçisi de
vardı. Öte yandan Trabzon-Rum impa-
ratoru, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Ha-
san ve Karamanoğulları Beyliği kendi
aralarında bir güç birliği oluşturmuşlar-
dı. Fakat ertesi yıl Fâtiḥ Sultan Meh-
med'in önce Kastamonu, sonra da Si-
nop'u alarak Candaroğulları Beyliği'nin
topraklarını ilhak etmesi üzerine bu te-
şebbüsten bir sonuç alınamadı. Sinop'ta
Fâtiḥ'in huzuruna çıkan İsmâil Bey
Osmanlı padişahının iltifatına mazhar ol-
du. İsmâil Bey'e Bursa civarındaki Yeni-
şehir ve Yahrisar timarlarını tevcih eden
Fâtiḥ, oğlu Hasan Bey'e de Bolu sanca-
ğını verdi. Ancak kardeşi Kızıl Ahmed'in
Uzun Hasan'a iltica etmesi üzerine Ana-
dolu'da kalması mahzurlu görülen İs-
mâil Bey Filibe'ye nakledildi ve 1479 yı-
linda orada öldü. Filibe civarında mes-
cid ve su yolları yaptıran İsmâil Bey za-
manında ilim ve sanatta büyük ilerleme-
ler olmuş, başta Kastamonu ve Sinop
olmak üzere birçok yerde cami, mescid,
han, hamam, çeşme gibi sosyal tesisler
inşa edilmiştir.

İsmâil Bey'in yerine Candaroğulları'n-
ın başına 1461 yılında Osmanlı hima-
yesinde Kızıl Ahmed Bey geçti. Fakat
bunun beyliği tamamen görünüşte kal-
dı ve çok kısa sürdü. Çünkü Fâtiḥ Kızıl
Ahmed'e Mora sancağını vererek Candar-
oğulları Beyliği'ni kesin olarak ilhak et-
ti. Ancak Kızıl Ahmed Mora'ya gitmeye-
rek önce Karamanoğlu İbrâhîm Bey'e,
sonra da Uzun Hasan'a sığındı. Fâtiḥ-
Uzun Hasan rekabetinin gelişmesinde
önemli rol oynayan Kızıl Ahmed, Otluk-
beli Meydan Savaşı'nın çıkmasına sebep
olanlardandır. Savaşın Osmanlılar lehine
sonuçlanması üzerine Kızıl Ahmed bir
süre daha Uzun Hasan'ın yanında kaldı
ve II. Bayezid zamanında Osmanlı Dev-
leti'ne iltica etti. Bundan sonraki haya-
tı hakkında bilgi bulunmayan Kızıl Ah-
med'in ölüm tarihi de belli değildir. Oğ-
lu Mehmed Bey, II. Bayezid'in kızlarından
biriyle evlendi. II. Selim ve III. Mu-
rad dönemlerinin nüfuzlu şahsiyetlerin-
den Şemsî Ahmed Paşa Mehmed Bey'in
oğludur.

Dağlık bir alanda kurulan Candaroğul-
ları Beyliği, Karamanoğulları'ndan son-
ra Anadolu beyliklerinin en uzun ömür-
lü olanıdır. Nüfusunun hemen tamamı

Türkmenler'den oluşan beylikte sosyal
hayat köylü ve şehirlilerin hayatı olarak
iki grupta ele alınabilir. Köylüler tarım
ve hayvancılıkla uğraşırken şehirli nü-
fus ticaret ve sanatla meşgul oluyordu.

Candaroğulları hükümdarlarının âlim-
leri himaye etmesi, çeşitli eserlerin ka-
leme alınmasına vesile olmuştur. Mah-
mûd-ı Şîrâzî, *İntihâb-ı Süleymânî* adlı
Farsça tasavvufî eserini I. Süleyman Pa-
şa adına kaleme almıştır. *Cevâhirü'l-
asdâf* adlı tefsir İsfendiyyar Bey'in em-
riyle yazılmış, *Maktel-i Hüseyin* adıyla
yapılan *Meşnevî* tercümesi ise Kötürüm
Bayezid adına çevrilmiştir. Sinoplu he-
kim Mü'min b. Mukbil, *Kitâb-ı Miftâ-
hu'n-nûr ve hazâinü's-sürûr* adlı tıbbî
dair Türkçe eserini İsfendiyyar Bey adı-
na yazmıştır. *Hulâsatü't-tıb*, İsfendiyyar
Bey'in oğlu Kasım adına Türkçe olarak
yazılmış, *Mîracnâme* ise yine İsfendi-
yyar Bey'in oğlu Hızır adına tercüme edil-
miştir. Ömer b. Ahmed *Risâle-i Mün-ci-
ye* adlı Türkçe tecvidini İsmâil Bey'in
emriyle kaleme alırken Yunus b. Halîl
de *Mî'yârü'l-ahyâr ve'l-eşrâr* adlı Türk-
çe eseri yine bu bey adına telif etmiştir.
Bu arada bizzat İsmâil Bey'in *Hulviyy-
yât-ı Şâhî* adıyla fıkha dair Türkçe bir
eser yazdığı da belirtilmektedir. Eserin
bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'n-
de bulunmaktadır (Esad Efendi, nr. 670).
İsmâil Bey ayrıca Niksarlı Muhyiddin
Mehmed için yaptırdığı kütüphaneye 300
kitap vakfetmiştir.

Candaroğulları Beyliği iktisadî bakı-
mın iyi bir mevkide bulunuyordu. Çün-
kü Karadeniz'in en iyi liman şehirlerin-
den olan Sinop bu beyliğin elindeydi. Bu-
rası hem ihracat limanı hem de gemi
tersanesinin bulunduğu bir yerd. Beyli-
ğin en önemli ihraç maddelerini bakır
ve demir teşkil ediyordu. Cins atları ve
avcı kuşlarıyla da ünlü olan Kastamonu

bu özelliğini Osmanlılar zamanında da
korumuştur.

Candaroğulları devri mimari eserleri
arasında, Kastamonu'da İbn Neccâr (Eli-
güzel) Camii, Safranbolu'da Gazi Süley-
man Paşa Camii, Sinop'ta Kötürüm Ba-
yezid Camii ve sarayı ile İbrâhîm Bey ve
oğlu İsmâil Bey'e ait Kastamonu'daki
cami, medrese, kütüphane, mektep ve
imaret zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

VGMA, nr. 580, s. 74, 214; nr. 581, s. 226,
376; nr. 582, s. 153, 225-228, 271; nr. 597, s.
98; *Kânunnâme*, Âtîf Efendi Ktp., nr. 1970, s.
75; Aksarayî, *Müsâmeretü'l-aḥbâr*, s. 311; İbn
Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik* (Taeschner), s. 31-
32, 39 vd., 40, 42; Eflâkî, *Menâkıbü'l-ârifîn*, I,
463; II, 934; İbn Battûta, *The Travels of Ibn
Battuta* (trc. H. Gibb), London 1962, II, 460-
468, 532; Nizâmeddin Şâmî, *Zafarnâme* (trc.
Necati Lugal), Ankara 1957, s. 315 vd.; Mak-
rîzî, *Kitâbü's-Sülûk*, IV/1, s. 369; Yazıcızâde
Ali, *Târîh-i Âl-i Selçuk*, TSMK, Revan, nr. 1390,
vr. 279 vd.; Esterâbâdî, *Bezm ü Rezm* (nşr.
Kilisli Muallim Rifat), İstanbul 1928, s. 296, 302,
387; Şerefeddin, *Zafarnâme*, Calcutta 1888, s.
85, 377-378, 467 vd.; İbn Tağrıberdî, *en-Nü-
câmü'z-zâhire* (Popper), tür.yer.; Clavijo, *Timur
Devrinde Kadis'ten Semerkand'a Seyahat* (trc.
Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1933, I, 74-77, 90-
91; G. Pachymeres, *Georgii Pachymeris de
Michaelis et Andronico Palaeologis Libri* (ed. I.
Becker), Bonnae 1835, II, 316, 345, 389; Laoni-
kos Chalkokondyles, *Laonici Chalcocondylae
Atheniensis Historiarum Libri X* (ed. I. Becker),
Bonnae 1843, I, 37, 74, 390-391; Kritovulos,
Târîh-i Sultân Mehmed Hân-ı Sâni (trc. Karo-
lidi), İstanbul 1328, s. 146; *İstanbul'un Fethin-
den Önce Yazılmış Tarihî Takvimler* (nşr. Os-
man Turan), Ankara 1954, s. 20 vd., 68; Du-
kas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstan-
bul 1956, s. 148-149; Âşıkpaşazâde, *Târîh*, s.
72, 77, 80, 157; İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Os-
mân*, I, 61-63; VII, tür.yer.; Tursun Bey, *Târîh-i
Ebû'l-Feth* (nşr. Mehmed Ârif), İstanbul 1330,
s. 42 vd., 97-100; Oruç b. Âdil, *Tevârîh-i Âl-i
Osmân*, s. 24 vd.; Neşrî, *Cihannümâ* (Unat), I,
204-209, 294, 316-317; II, 527-529, 536, 740,
746, 754; Feridun Bey, *Münşeat*, I, 220; Mec-
dî, *Şekâik Tercümesi*, s. 291; Hoca Sâdeddin,
Tacû't-tevârîh, I, 63, 94-115, 128, 284, 301-
305, 315, 474-475; Münecimbaşı, *Sahâifü'l-
ahbâr*, III, 29 vd.; 307, 377, 399-402; Uzunçar-
şılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 121-147, 230; a.mlf.,
Osmanlı Tarihi, I, 393-394; W. Heyd, *Histoire
du commerce du Levant au Moyen âge*, Leip-
zig 1936, I, 551-553; Zeki Velidî Togan, *Umumi
Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1946, s. 68, 315
vd., 325; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s.
328-330, vakfiyeler kısmı, s. 268-277; Yaşar
Yücel, *Çoban-oğulları Candar-oğulları Beylik-
leri*, Ankara 1980, s. 53-181; P. Wittek, *Mente-
şe Beyliği* (trc. O. Şaik Gökyay), Ankara 1986,
s. 84-85, 89; Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Can-
daroğlu İsmail Bey ve Hulviyyât-ı Sultânî
Adli Eseri Üzerine Notlar", *Türk Tarih ve
Kültüründe Kastamonu, Tebliğler*, 19-21 Ekim
1988, Ankara 1989, s. 43-54; Ali, "Candaroğ-
lu Hükümeti", *TOEM*, XIV/1 (1340), s. 1-24.

Candaroğulları Türbesi'nin dıştan görünüşü - Sinop

